

Lucja Bukowska

DZIEJE BIBLIOTEKI MIEJSKIEJ W MUSZYNIE

1 września 1947 roku był dniem rozpoczęcia działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej w Muszynie. W pierwszej księdze inwentarzowej pod datą 15.10.1947 roku wpisano 1300 woluminów, na których widniały pieczętki: „Czytelnia Ludowa w Muszynie”, „Czytelnia Miejska TSL im. Władysława Jagiełły w Muszynie”, „Czytelnia im. Józefa Piłsudskiego w Muszynie”, „Czytelnia im. Tadeusza Kościuszki w Muszynie” i inne. Co oznaczały te pieczętki i skąd wzięły się książki nimi opatrzone w nowo założonej Bibliotece Miejskiej? Świadczą one o znacznie dłuższej tradycji czytelniczej niż 50 lat! Właściwe byłoby obchodzenie 100-lecia muszyńskiej Biblioteki.

Na terenie Galicji w 1891 roku założone zostało przez Adama Asnyka Towarzystwo Szkoły Ludowej, mające za zadanie krzewienie oświaty wśród ludu. W ramach działalności Towarzystwa zakładano szkoły elementarne i średnie, seminaria nauczycielskie, bursy i ochronki. Dla dorosłych organizowano kursy dla analfabetów, domy ludowe, biblioteki i czytelnie. Jednym z pierwszych kół TSL założonych w Galicji było koło w Nowym Sączu, które krzewiło idee Towarzystwa na terenie powiatu. W kwietniu 1893 roku założone zostało Koło TSL w Muszynie /1/. Niewiele wiemy o pierwszym okresie działalności Towarzystwa. Zachował się odcisk pieczętki na książce: „Czytelnia Ludowa w Muszynie” (egzemplarz „Pana Tadeusza”, wydany w 189 8 roku z okazji 100-lecia urodzin Mickiewicza), a także wzmianka w protokołach Ochotniczej Straży Pożarnej w Muszynie, o tym, że zebrania tej organizacji odbywały się w latach 1898-1899 w lokalu Czytelni Ludowej.

W latach 1900-1910 przynajmniej dwukrotnie wybierano członków wydziału TSL w Muszynie, lecz z przyczyn „osobistych i miejscowych” działalność koła wkrótce zamierała /2/.

Rozkwit działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej w Muszynie przypada na lata 1910-1914 /3/. Na zebraniu obywatelskim w dniu 24 grudnia 1910 roku reaktywowano Koło, nadając mu imię Władysława Jagiełły. Pod koniec tego roku do Koła należało 71 osób, głównie urzędników, nauczycieli i mieszczan. Do 1914 roku Koło utrzymywało czytelnię z wypożyczalnią. Czytelnia dysponowała 18 czasopismami, w tym dwoma dziennikami, w wypożyczalni było 161 książek, ponadto w depozycie trzymano przeszło 500 książek biblioteki parafialnej.

W skład Zarządu Czytelni Miejskiej TSL w Muszynie w latach 1910-1914 wchodził: kurator Michał Komorowski, gospodarz Zofia Skimina, bibliotekarz ksiądz Jan Mroczek, oraz członkowie — Józef Buszek (urzędnik magistracki) i Stanisław Pałucki. Aktywność Koła i Czytelni przerwał wybuch I wojny światowej. Celem zabezpieczenia przed ewentualnymi zniszczeniami ksiądz Józef Gawor umieścił księgozbiór na plebanii.

Przed I wojną światową na terenie Muszyny ożywioną działalność kulturalną, zwłaszcza wśród wojskowych i pracowników cła, prowadziło Towarzystwo Kasynowe, które posiadało również zasobną bibliotekę. Wzmianki o istnieniu i pracy tej

organizacji przetrwały w dokumentach Ochotniczej Straży Pożarnej oraz na pieczętawkach na zachowanych w Bibliotece Miejskiej książkach.

Zaraz po zakończeniu działań wojennych w 1919 roku działacze TSL wznowili działalność biblioteki, nazywanej teraz „Czytelnią im. Józefa Piłsudskiego w Muszynie”. Gospodarzami i członkami Zarządu Czytelni byli: dr Antoni Tokarz, Maria Beldowicz, Stanisław Jurczak, Maria Góra, Józef Buszek, Władysław Szumilewicz. Podstawę zasobów biblioteki stanowił księgozbiór przechowywany przez lata wojny na plebanii, oprócz tego każdy z członków założycieli zobowiązany został do oddania bibliotece własnych zbiorów, a także do organizowania zbiórek na ten cel na terenie Muszyny. Józef Buszek w swojej amatorskiej pracowni introligatorskiej oprawiał zarówno stare i zniszczone, jak również i nowo nabyte dla biblioteki książki. W latach dwudziestych gospodarzem Czytelni im. J. Piłsudskiego był dr Antoni Tokarz. Przy Czytelni działało koło dramatyczne i orkiestra. W skład wydziału TSL w Muszynie wchodził znani i popularni w Muszynie w latach 20-tych obywatele: Jan i Józef Beldowiczowie, Wojciech Borzemski — nadleśniczy, Władysław Kaczałuba, Jan Kałucki, Witold Kuderski, dr Antoni Tokarz, Aleksander Filek, Jan Jeżowski, Władysław Tryszczyła (nauczyciele, lekarz, urzędnicy magistracy i sędziowie oraz mieszczanie) /4/.

Prężnie działające Koło organizowało zabawy taneczne, festyny, kiermasze i wycieczki, czerpiąc z tych imprez spore dochody. Dość wspomnieć, że zarobek netto za rok 1928 wyniósł przeszło 4300 zł. Za uzyskane w ten sposób pieniądze zakupiono sprzęt oraz książki dla Czytelni, opłacano orkiestrę, wynagradzano sprzętaczkę i kupowano opał.

Działalność kulturalną na terenie Muszyny — oprócz Koła TSL — prowadziły również inne organizacje i stowarzyszenia, posiadające własne, często zasobne, księgozbiory. Między innymi była to biblioteka Stowarzyszenia Haszahar, mająca około 1000 woluminów (w czasie wojny księgozbiór tej żydowskiej organizacji został całkowicie zniszczony). Inne księgozbiory to: Biblioteka Komisariatu Straży, Powiatowa Biblioteka Nauczycielska w Muszynie i Biblioteka Szkoły Powszechnej.

Po 1934 roku Czytelnia ponownie zmieniła nazwę, tym razem na „Czytelnię im. Tadeusza Kościuszki” /5/. Do 1936 roku siedzibą czytelni była szkoła powszechna, po 1936 roku przeniesiono księgozbiór do prywatnego domu przy ulicy Kościelnej. W latach 1934-1936 bibliotekę prowadziła Janina Janiszewska, od 1936 do 1939 — Maria Bocheńska. W 1939 roku w czytelni zarejestrowanych było 3000 woluminów (wynika to z numeracji zachowanych w MBP książek). W latach II wojny światowej książki z czytelni przechowywane były w mieszkaniach prywatnych, w tym około 500 u Janiny Janiszewskiej, i udostępniane czytelnikom.

Wkrótce po zakończeniu działań wojennych na terenie Muszyny w styczniu 1945 roku, na posiedzeniu Rady Pedagogicznej Szkoły Powszechnej w Muszynie, postanowiono utworzyć Miejską Bibliotekę z siedzibą w szkole. Organizację tej placówki powierzono Janinie Janiszewskiej. Zrąb podstawowy księgozbioru stanowiły książki zebrane od mieszkańców, pochodzące głównie z przedwojennych zbiorów, m.in. Czytelni Ludowej oraz bibliotek rozmaitych organizacji działających przed wojną w Muszynie. Czytelnia przy szkole działała w latach 1945-1947.

17.04.1946 roku ogłoszony został „Dekret o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi”. Był to pierwszy i ważny akt prawny zapewniający finansowe i organizacyjne podstawy dla tworzonej sieci bibliotek publicznych.

Na podstawie dekretu w drugiej połowie 1946 roku na Sądecczyźnie przeprowadzono inwentaryzację bibliotek działających w tym czasie oraz zbiorów bibliotecznych organizacji społecznych. Opierając się na istniejących księgozbiorach w 1947 roku powołano do życia na terenie powiatu 5 bibliotek miejskich, w tym Miejską Bibliotekę Publiczną w Muszynie, z księgozbiorem liczącym 1308 woluminów. Na ten księgozbiór złożyły się książki pochodzące z przedwojennych bibliotek: Czytelni im. Tadeusza Kościuszki w Muszynie, Czytelni Stowarzyszenia Haszahar w Muszynie, Biblioteki Komisariatu Straży w Muszynie, Powiatowej Biblioteki Nauczycielskiej w Muszynie, Biblioteki Szkoły Powszechnej w Muszynie. Bibliotekę Miejską, której kierowniczką mianowano Janinę Rybiańską, ulokowano w budynku byłego sądu.

Istniejący księgozbiór uzupełniany był centralnie przez Ministerstwo Oświaty. Nowe nabytki to przede wszystkim klasyka literatury polskiej i światowej oraz literatura popularno-naukowa, głównie z dziedziny nauk społeczno-politycznych (dzieła klasyków marksizmu-leninizmu). Początkowo Ministerstwo Oświaty zamawiało książki w Centralnej Zbiornicy Książek oraz bezpośrednio w wydawnictwach, np. w wyd. MON „Prasa Wojskowa”, w „Książce i Wiedzy”. Od 1951 roku pieniądze na zakup książek przekazywane były do Biblioteki Powiatowej, która dokonywała zakupów dla bibliotek terenowych. Oprócz tego Biblioteka Miejska w Muszynie otrzymywała książki z Centrali Obrotu Księgarskiego „Dom Książki”, za pośrednictwem ekspozytury w Krakowie. Początkowo czytelnicy płacili miesięczny abonament w wysokości 250 zł (przed wymianą pieniędzy), przeznaczony na zakup nowości. W 1950 roku Prezydium Miejskiej Rady Narodowej podjęło uchwałę znoszącą opłatę za korzystanie z biblioteki, co wpłynęło dodatnio na zwiększenie ilości czytelników, zwłaszcza spośród dzieci i młodzieży.

W grudniu 1951 z pracy w bibliotece zrezygnowała Janina Rybiańska. Odtąd, aż do roku 1956, kilkakrotnie zmieniały się bibliotekarki, czego przyczyną były trudne warunki pracy i bardzo niskie zarobki. Zmiany personalne i fatalne warunki lokalowe powodowały, że biblioteka nie była znaczącą instytucją kulturalną w Muszynie.

Nowy etap w działalności biblioteki zaczął się w 1956 roku. W dniu 1 lutego kierowniczką mianowano Wandę Bernasik, absolwentkę kursów bibliotekarskich w Jarocinie, poprzednio pracownicę Powiatowej Biblioteki Publicznej w Miechowie. Razem z nią pracę nad reorganizacją i uporządkowaniem biblioteki rozpoczęła Wanda Hoffman. Po roku Wanda Bernasik, zrażona niską płacą, trudnymi warunkami lokalowymi i ciężką pracą, zrezygnowała z zajmowanego stanowiska. Na jej miejsce powołano Wandę Hoffman. Trzy lata ciężkiej pracy nad uporządkowaniem księgozbioru i przygotowaniem lokalu zaowocowały utworzeniem placówki kulturalnej, właściwie spełniającej postawione przed nią zadania. Lata 1958-1962 to okres szczególnie aktywnej działalności kulturalnej. Biblioteka miała w tym czasie dobre warunki lokalowe, duże pomieszczenie wypożyczalni i czytelni, przy bibliotece działał klub dyskusyjny, organizowano spotkania autorskie i cieszące się dużą popularnością prelekcje. Księgozbiór biblioteki wzbogacił się o atrakcyjne tytuły, kupowane dzięki działalności Koła Przyjaciół Biblioteki. Niestety okres pomyślności skończył się w 1962 roku, kiedy to wznowiono działalność Sądu Rejonowego. Początkowo biblioteka dostała nakaz eksmisji do budynku Domu Zdrojowego. Po interwencji Powiatowej Rady Narodowej i Powiatowej Biblioteki Publicznej, które stwierdziły, że proponowany lokal nie spełnia warunków koniecznych dla bezpiecznego prze-

chowywania księgozbioru, bibliotekę zostawiono w budynku sądu. Przeniesiono ją jednak do znacznie mniejszego pomieszczenia, w którym pozostawała do roku 1990, w nieprawdopodobnej wręcz ciasnocie. Z powodu braku miejsca zaprzestano organizowania spotkań autorskich i innej działalności kulturalnej. Na szczęście był to okres, kiedy nie brakowało środków na zakup książek i biblioteka była bardzo dobrze zaopatrzona w nowości wydawnicze.

Wcześniej, bo w 1974 roku, w związku ze zmianami administracyjnymi w kraju, w Muszynie powstała Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, w skład której weszły: Miejska Biblioteka Publiczna w Muszynie, obecnie nazywana Centralą, filia biblioteki w Muszynie na ul. T. Kościuszki i dwie były Gromadzkie Biblioteki Publiczne w Powroźniku i Żegiestowie. Do obowiązków byłego kierownika MBP, a teraz dyrektora Miejsko-Gminnej Biblioteki, doszły: nadzór merytoryczny nad pracą bibliotek terenowych, zakup i częściowe opracowanie nowych książek, nadzór administracyjny i finansowy.

Po odejściu na emeryturę (w 1972 roku) bardzo zasłużonej dla biblioteki Wandy Hoffman, na jej miejsce powołano pracującą od 1965 roku w MBP absolwentkę bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Wrocławskim — autorkę niniejszego tekstu. Odtąd, razem ze współpracownikami, staram się kontynuować rozpoczęte przez poprzedniczkę prace.

Nowy, lepszy okres rozpoczął się dla biblioteki w 1990 roku. W końcu 1989 roku Naczelnik Miasta i Gminy Janusz Ruchałowski i jego zastępca Kazimierz Gościński podjęli decyzję o przekazaniu dla biblioteki w Muszynie lokalu po restauracji „Adria” w Rynku (Centrala) oraz po sklepie z artykułami gospodarstwa domowego przy ul. Kity (Filia dla Dzieci i Młodzieży). W ciągu czterech miesięcy (styczeń-kwiecień) z funduszy uzyskanych z Wydziału Infrastruktury Urzędu Wojewódzkiego w Nowym Sączu wyremontowano oba lokale, wyposażone następnie przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną oraz przez Sąd Rejonowy w Muszynie, który wreszcie pozbył się kłopotliwego lokatora. Utworzona została Filia dla Dzieci i Młodzieży, przy równoczesnej likwidacji filii na ul. Kościuszki, ze względu na małą frekwencję czytelników w tej placówce.

Nowo pozyskane dla biblioteki lokale miały łącznie 240 m² (pomieszczenie w Sądzie liczyło 74 m²). Pozwoliło to na ułożenie wszystkich dotychczas spakowanych książek zgodnie z przepisami bibliotecznymi oraz otwarcie dobrze wyposażonych i zaopatrzonych w książki czytelnicy w obu placówkach. Dobry okres trwał do 1995 roku, kiedy lokal Filii dla Dzieci oddany został Telekomunikacji. W zamian miano dobudować odpowiednie pomieszczenia w sąsiedztwie Centrali, jednak zobowiązanie to nie zostało dotrzymane i w rezultacie dziecięca filia tuła się obecnie po małych, zimnych podnajętych lokalach.

Zyskując w 1990 roku przyzwoite warunki do pracy, straciliśmy niestety środki na zakup nowości wydawniczych. Biblioteka jest utrzymywana przez samorząd Miasta i Gminy Uzdrowskiej Muszyna. Mizeria finansowa i ogromne braki w infrastrukturze, na które głównie przeznaczają się pieniądze, spowodowały sytuację, w której oszczędności robi się przede wszystkim w dziedzinach nie przynoszących dochodów, a więc między innymi w kulturze. Gwałtowny spadek ilości kupowanych książek (polska norma mówi o 18 książkach na 100 mieszkańców w ciągu roku) od 1991 roku spowodował, że brakuje nam głównie pozycji popularno-naukowych i naukowych

z tych dziedzin wiedzy, w których nastąpiły największe zmiany po 1990 roku (polityka, ekonomia, prawo, historia czy geografia). Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że w Muszynie działają dwa licea ogólnokształcące, a od 1997 roku pomaturalne studium administracji, których uczniowie u nas szukają pomocy naukowych.

Dodać trzeba, że obie biblioteki, obok statutowych zadań, spełniają funkcję muszyńskich placówek kulturalnych: organizują wystawy twórców ludowych i profesjonalnych, spotkania z politykami, przygotowują konkursy literackie i regionalne, prowadzą komis podręczników szkolnych, udzielają informacji turystycznych i krajoznawczych dla turystów i wczasowiczów.

Pracownicy Miejskiej Biblioteki Publicznej w Muszynie w latach 1947-1996.

Kierownicy: Janina Rybiańska (1947-1952), Maria Nowakowska (1952), Irena Hubel (1952-1954), Anna Stein (1954-1955), Wanda Bernasik (1955-1957), Wanda Hofftnan (1957-1972), Łucja Bukowska (1972-dotąd);

Pracownicy działalności podstawowej: Wanda Hoffman (1956-1957), Eugenia Tłumak, Grażyna Leszczyńska (krótko), Maria Gruszewska (krótko), Janina Peregrym (1960-1965), Łucja Bukowska (1965-1972), Irena Horbal (1972-1974), Bogusław Laurosiewicz (1974-1977), Maria Barabaś-Pyrć (1977-dotąd), Anna Markiewicz (1982-1994), Renata Kopacz (1990-dotąd), Bożena Szczepaniak (1989-1990);

Pracownicy ryczałtowi w latach 1956-1996: Jadwiga Senderak, Danuta Witowska, Janina Peregrym, Wanda Hoffman, Maria Barabaś-Pyrć, Anna Markiewicz, Elżbieta Wojciechowska, Irena Hadała, Grażyna Krasowska, Teresa Zorek, Małgorzata Gadek, Łukasz Barabaś, Ilona Paluszek;

Kierownicy Filii:

Filia Powroźnik - Zofia Rębisz (1974-1979), Rudolf Smyda (1980-1983), Józefa Smyda (1984-dotąd);

Filia Żegiestów - Bronisława Dymnicka (1974-1985), Renata Kopacz (1985-1990), Bożena Wachna-Szczepaniak (1990-dotąd);

Filia na ul. Tadeusza Kościuszki (nie istniejąca od roku 1990) — Maria Łuckiewicz (1972-1990);

Filia dla Dzieci i Młodzieży — Wanda Czuba (1990-dotąd).

Podstawowe dane o zakupie książek w latach 1947-1996 (w mieście):

Rok	Zakup	Stan na koniec roku	
1946		1308	
1947	265	1573	
1950	309	2564	
1955	691	6047	
1960	973	9219	
1965	1033	13880	
1970	1008	17636	
1975	605	20733	
1980	1294	23900	
1985	1571	31161	
1990	4785	37026	
1991	1263	38663	
1992	117	39077	(z darów 794)
1993	189	40025	(z darów 1297)
1994	402	41164	(z darów 834)
1995	483	42245	(z darów 1046)
1996	401	42650	(z darów 494)

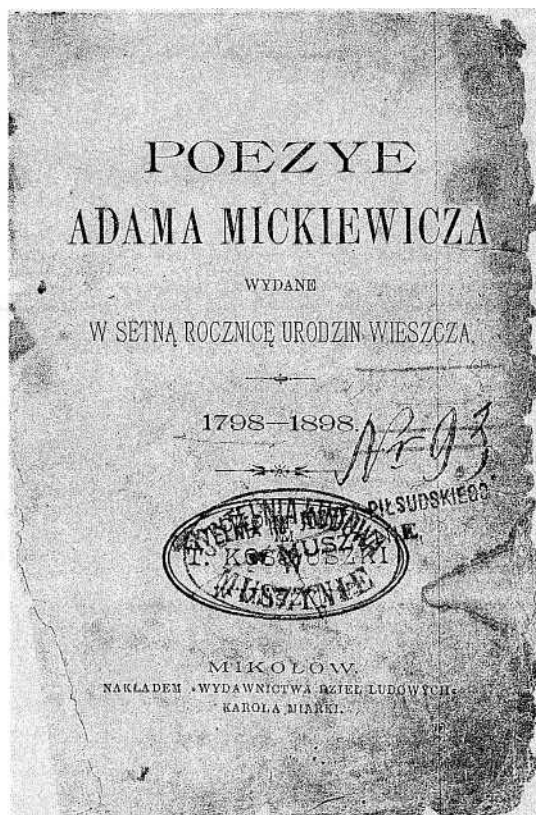
Przypominam, że według wymogów polskiej normy wskaźnik zakupu książek wynosi 18 na 100 mieszkańców, czyli na 5000 muszynian należałoby kupić 900 nowych książek. Tymczasem w budżecie Biblioteki na rok 1997 przewidziano 2 000 złotych na zakup książek dla wszystkich placówek.

Czytelnicy i wypożyczenia w mieście w latach 1957-1996:

Rok	czytelnicy ogółem	odwiedziny w bibliotece	wypożyczenia ogółem	ilość książek udost. na miejscu
1957	902		22370	
1960	1196		23274	
1965	1432		27201	
1970	1442		31647	
1975	1583		25027	
1980	1414		27302	
1985	1738	18024	37485	432
1990	2098	19125	32291	1019
1991	2411	26543	43236	2293
1992	2336	27772	45090	4288
1993	2165	28122	44972	6927
1994	2207	28215	45028	7814
1995	2398	30683	47553	6030
1996	2356	30232	46495	5612

Przyczyną zmniejszenia się ilości czytelników, odwiedzin i wypożyczeń w 1996 roku był brak odpowiedniego pomieszczenia dla Filii dla Dzieci i Młodzieży oraz dwukrotne przenoszenie jej księgozbioru.

Działalność biblioteki w latach następnych zależeć będzie od środków przyznanych w budżecie MiG Muszyna na jej funkcjonowanie oraz od zapewnienia odpowiedniego lokalu dla filii dziecięco-młodzieżowej.

Źródła:

1. Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego TSL za lata 1892-1893, Kraków 1984 r.
2. Sprawozdanie Zarządu Koła TSL w Nowym Sączu z czynności za rok słoneczny 1909, Nowy Sącz 1910 r.
3. Sprawozdanie Związku Okręgowego Kół Towarzystwa Szkoły Ludowej i Zarządu TSL w Nowym Sączu za rok słoneczny 1910, Nowy Sącz 1911 r.
4. Zeszyt Informacyjny Wydziału Towarzystwa Szkoły Ludowej w Muszynie R. 1926-1929 (w zbiorach prywatnych Karola Rojny w Muszynie).
5. Biuletyn Walnego Zjazdu Towarzystwa Szkoły Ludowej, wydany przez Zarząd Główny TSL, Kraków 1935; Sprawozdanie Zarządu Głównego TSL z działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej za rok 1935, Kraków 1936.

Także relacje ustne: Maria Bocheńska, Maria Góra, Janina Rybiańska, Stanisława Staniszevska, Antonina Tryszczyla.